

Suveaeg algab suure paugu ja prognoosiga

Zürichis aprilli lõpus korraldatavad pidustused annavad ka suveilmade prognoosi.

AIN KALLIS
Klimatoloog



Sechseläuten Zürichis.

FOTO: WIKIMEDIA / ROLAND FISCHER

Milline tuleb suve ilm – see on kõige sagedamini nii sünoptikutele kui ka ilmatarkadele kevadel esitatav küsimus. Nüüdsel ajal ennustavad ilma teadupoolest masinad, arvatavasti on see igas riigis nii. Kuna neil just pikaajaline prognoos ei kuku hästi välja, siis otsitakse põnevamaid ennustajaid.

Kell kuus löövad kellad

Väga eriskummaliselt käib näiteks suveilma ennustamine Šveitsi suurimas linnas Zürichis. Aprilli kolmandal nädalavahetusel, täpsemalt pühapäeval ja esmaspäeval, kogunevad kümned tuhanded inimesed, nii kohalikud kui ka just selleks ajaks linna tulnud turistid vaatama keskaegset speaktaaklit nimega *Sechseläuten* (*Sächsilüüte* kohalikus dialektis).

Pühapäeva pärastlõunal marsivad tuhanded kirevalt riietatud lapsed rongkäigus läbi linna. Tõeline pidu algab aga esmaspäeval kell kuus õhtul, sellest tuleneb ka festivali nimi ("Kell kuus löövad kellad").

Kõigepealt paar sõna pidustuste nimest. Tuleb välja, et suveaega ei avastanud sugugi **Benjamin Franklin** 1784. aastal ega William Willett 1905. aastal, vaid hoopis Zürichi linnaisad, kes XVI sajandil otsustasid, et linna gildid peavad suvel lõpetama töö tund aega talvisest hiljem, nimelt kell kuus. Muide, tööpäeva lõppu tähistasid alati Grossmünsteri katedraali kella löögid. Suveaeg algas sest ajast peale esimesel esmaspäeval pärast kevadist pööripäeva.

Zürichis oli vanadel aegadel veel teine pööripäevane komme – Kratzi linnaosa poisid põletasid siis õlgedest valmistatud, *Böögg* üks (koll, vaim) kutsutud kujusid, mis nägid küll välja nagu lumememmed.

XIX sajandi lõpul ühendati mõlemad traditsioonid üheks suureks peoks, nii kestab see tänapäevani. Nõnda et tähtsal esmaspäeval saavad linna 26 gildi liikmed vabaks pool päeva ning kogunevad peavaksali ette protsessiooniks, mis kestab kolm tundi ja lõpeb Zürichi järve ääres asuval Sechseläuten-platzil.

Tollel väljakul otse kuulsa teatrimaja ees kõrgub sel päeval 10meetiline puuriit, mille otsas valendabki 3,4 meetri pikkune talve sümboliseeriv *Böögg*. Täpselt kell kuus kõlavad kellalöögid ja süüdatakse puuriit.

Vatist lumemehe pea on täis topitud kõiksugu lõhkeaineid, mis tuleriida põlemisel plahvatavad. Mida varem kärakas käib, seda ilusam tulevat suvi. Kümned tuhanded loevad kooris minuteid ja sekundeid – kaalul on ju mitme suvekuu ilm!

Tulikuumal 2003. aastal käis pauk juba viie minuti ja 42 sekundiga, (keskmine aeg olevat ligi 16 minutit). Jahedate 1970. ja 1988. aastate suvede prognoos läks ka täppi (kärakad kajasid 40 minuti pärast). Kõige ilusam suvi ähvardas tulla aastail 1956 ja 1971 (vastavalt neli ja viis minutit!), tegelikult aga vedas kohalik ilmataat šveitslasi ninapidi – suved juhtusid olema lihtsalt jubedad!

MeteoSchweiz on teinud arvutusi suve keskmise õhutemperatuuri ja *Böögg*i põlemisaja vahel. Tulemus: seos puudub täielikult (korrelatsioonikoefitsient 0,08). Vatikuju plahvatus sõltuvat riida materjalist, momendi ilmast jne. Nii kulus 2008. aastal pauguni aega tervelt 26 minutit: päeval oli vihm tuleriida ja kolli läbi leotanud, ei aidanud isegi lisaliitrid süütevedelikku. Suvi tulnud aga üpris kena...

Alates 2006. aastast on lumemehe oma saatust ootamas terve rühm, ja seda ühe panga keldris. Nimelt röövisid vasakäärmuslased siis just peoeelsel ööl *Böögg*i garaazist, kus teda hoiti, jättes asemele šokolaadist lihavõttejänku, sirbi ja vasara. Suure hädaga jõuti õigeaks ajaks valmistada puuvillast uus lumemees.

Eks juhtumi põhjuseks ole protest: on ju rikaste tsunftide paraad kontrastiks 1. mai demonstratsioonile, kus domineerivad srilankalased, kurdid ja teised riiki tööd otsima tulnud migrandid. Lisaks ka kohalikud proletaarlased punalippude all.

Rikkus ei anna häbeneda

Sechseläuten’i üritus näitab aga ilmekalt Šveitsi riigi rikkust. Tuhanded keskaegsed mundrid, kümned orkestrid, ratsaväelased, sõjamehed paukuvate kahuritega jätavad tõesti mõjuva mulje.

Rätsepmeistrite tsunfti mehed püüavad pealtvaatajaid napsata kääridega, pritsimehed pritsisid vett, kalurid loopisid rōdudele kalu (2016. aastast tohib visata vaid šokolaadikalu!).

Kella kuueks on ooperimaja ees plats puupūsti inimesi täis, täpselt täistunnil süüdatakse lõke ja rahvast haarab elevus kui ketserite põletamise ajal. Tuleriida ümber kappavad ratsanikud lippudega. Kooris loetakse minuteid. Kui juba kakskümmend minutit täis saab, haarab massi rahutus eelseisva suve ilma pärast.

Tänavu käis ilmkäras kaheksa minuti ja nelja sekundi järel. Ees ootab ilus suvi, jäi rahvas rahule.